

Czy bezjarzmowe kojce porodowe mogą być alternatywą dla tradycyjnych?

Kamila Kreis-Tomczak

*Instytut Budownictwa Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa
Oddział w Poznaniu*

Trzoda Chlewna (2001) Vol. 39, nr 10, str. 108-110

Organizacje działające na rzecz ochrony zwierząt stymulują wprowadzanie coraz surowszych wymagań prawnych dotyczących utrzymania zwierząt. W krajach Unii Europejskiej wymagania te są zawarte w Europejskiej Konwencji o ochronie zwierząt hodowlanych oraz w szczegółowych dyrektywach Rady Europy na temat minimalnych wymagań dla ochrony świń. Również w Polsce obowiązuje Ustawa o ochronie zwierząt, która jest zbiorem podstawowych wymagań i zaleceń w zakresie traktowania zwierząt.

Dotychczas jednak w Polsce nie opracowano szczegółowych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, do przygotowania których obliguje ustawa. Jednakże spowodowana procesami integracyjnymi konieczność przystosowania polskiego prawa w tym zakresie do wymagań obowiązujących w krajach UE będzie wymagała sformułowania tych wymagań oraz opracowania dodatkowych dyrektyw tzw. „Kodeksu zaleceń dla utrzymania dobrostanu zwierząt” oraz „Kodeksów Dobrych Praktyk” w zakresie postępowania z różnymi gatunkami zwierząt w określonych sytuacjach.

Wymagane będzie również opracowanie metod postępowania (technologii) zgodnych z wymogami zawartymi w przepisach obowiązujących w UE, a dotychczas w Polsce nie stosowanych.

W różnych ośrodkach specjaliści zajmują się stworzeniem warunków utrzymania loch i prosiąt ssących, spełniających wymogi konwencji o Ochronie Praw Zwierząt (1978) oraz wymagania dotyczące komfortu bytowania spełniające dyrektywy dotyczące minimalnych wymagań świń. Głównym celem stosowanych rozwiązań pozostaje nadal stworzenie optymalnych warunków do rozwoju prosiąt oraz ich ochrona przed przygnieceniem.

Migdał i Kaczmarczyk (1992) za najważniejszą przyczynę upadków prosiąt uważają przygniecenia i zagryzienia przez maciorę. Tak wygląda problem z punktu widzenia ochrony prosiąt i związanego z tym dążenia do utrzymania przy życiu maksymalnej ilości żywo narodzonych młodych.

Drugim elementem, który należy brać pod uwagę ze względu na usankcjonowany prawnie aspekt dobrostanu loch, jest wymóg odpowiedniej długości ich użytkowania w kontekście poprawy efektów ekonomicznych produkcji.

Sposoby postępowania z lochą, mające na celu zabezpieczenie prosiąt przed przygnieceniami ewoluowały na przestrzeni czasu. Początkowo były to kojce nie wyposażone w żadne dodatkowe elementy, a jedynie powierzchnia, jaką zajmowały pozwalała uniknąć strat. Z czasem zaczęto stosować klatki porodowe dla lochy oraz różne rodzaje uwięzi, co znacznie ograniczało ilość przygnieceń oraz zmniejszało zapotrzebowanie powierzchni kojca. Takie rozwiązania znacznie ograniczały swobodę ruchów lochy. Wyniki były negatywne, objawiające się między innymi uszkodzeniami kończyn, krótką użytkowścią loch, zaburzeniami behawioryzmu oraz innego rodzaju technopatiami. Aby wyeliminować przyczyny tych komplikacji naukowcy zaczęli prowadzić prace, w których można zauważyć zasadnicze trzy kierunki. Pierwszy z nich to pozostawienie jarzma w kojcu porodowym, jednak z dużymi modyfikacjami. Wiele prac dotyczyło zmiany kształtu jarzma z prostokątnego na owalne tak, aby locha mimo ograniczonej swobody ruchu mogła się w nim obrócić.

Drugim kierunkiem poszukiwań są prace nad kojcami porodowymi bezjarzmowymi lub takimi, w których występują przegrody umożliwiające maciorze ruch okrężny w kojcu, ale

wyraźnie oddzielają strefę dla prosiąt i dla lochy. Trzecim kierunkiem stały się prace nad grupowym utrzymaniem loch z prosiętami. Przykłady rozwiązań konstrukcyjnych kojców bezjarzmowych przedstawiono na rysunkach 1-4.

W kojcu bezjarzmowym firmy Voervadsbro (Rys. 1) strefa dla prosiąt i lochy jest wyraźnie rozgraniczona. W strefie dla lochy, gdzie również mogą przebywać prosięta nie ma żadnych barier. Jedynym zabezpieczeniem przed zagnieceniem jest odbojnik przy ścianie.

Na rys. 2 przedstawiono kojec bezjarzmowy grzybkowy firmy Ikadan System. Jest to dość nowe rozwiązanie kojca porodowego, w którym nie ma żadnych odbojników. Przed przygnieceniem przez kładącą się maciorą chronią grzybki na mocnych sprężynach, pod którymi mogą schronić się prosięta. Rozwiązanie to stosować można jedynie w systemie rusztowym.

Na rys.3 pokazano schemat konstrukcji kojca porodowego „Krakowski IZ”, który umożliwi łącznie miotów prosiąt z przylegających do siebie gniazd. Lochy nie są jarzmione, a przegrody w strefie dla lochy umożliwiają im ruch okrężny. Lochy przebywają w swoich częściach i nie mają ze sobą kontaktu.

Przedstawiono jedynie kilka wybranych konstrukcji kojców porodowych bezjarzmowych. Wyniki produkcyjne osiągnięte w opisanych powyżej kojcach są znane i nie odbiegają zasadniczo od standardów.

Brak było jednak danych literaturowych na temat zachowania się loch oraz ich produktywności i przeżywalności prosiąt w kojcu spacerowym firmy MardaR. W związku z tym w IBMER O/Poznań przeprowadzono badania konstrukcji tego kojca porodowego.

Badania modelu spacerowego kojca porodowego dla maciory i prosiąt firmy „MardaR”, opracowanego przez dr Leszka Mardarowicza (rys. 4) przeprowadzono na 15 lochach. Wykorzystano metodę obserwacji ciągłej, montując na stanowisku badawczym poklatkową kamerę wideo z rejestracją 24 godziną. Obserwację ciągłą zachowania się maciory prowadzono dwa dni przed porodem, w trakcie porodu i pierwszy dzień po porodzie.

Na podstawie zapisu z kamery wideo stwierdzono, że przez pierwszą dobę przed wyproszeniem lochy były niespokojne i większość czasu spędzały na przemieszczaniu się z miejsca legowiskowego do stanowiska żywieniowego. Nie stwierdzono, aby lochy próbowały zmieniać kierunek drogi spacerowej, jaki jest jej narzucony przez konstrukcję kojca. Sam poród odbywał się w miejscu do tego przeznaczonym, tj. na stanowisku legowiskowym. Ułożenie się macior do karmienia na prawym czy lewym boku nie stwarzało dla ssących prosiąt żadnych trudności w dostępie do sutków. Wszystkie prosięta mieściły się pod ogranicznikami zamontowanymi w kojcu.

Miernikiem prawidłowości konstrukcji kojca jest ilość odchowanych zdrowych prosiąt. W czasie badań nie stwierdzono okaleczeń loch, ani prosiąt znajdujących się w kojcu. Łatwa dostępność z dwóch stron prosiąt do maciory oraz możliwość ucieczki prosiąt spod kładącej się lochy była zdecydowanie lepsza dla kojca spacerowego niż dla kojca jarzmowego. W przypadku badanych 15 loch nie stwierdzono ani jednego przygniecenia. Upadki prosiąt były spowodowane chorobą lub charłactwem.

Z tabel i wykresu wynika, że lochy bardzo chętnie korzystały z możliwości poruszania się szczególnie przed porodem, w okresie tak zwanego budowania gniazda. Możliwość taka w znaczący sposób wpływała na samopoczucie loch. Były one spokojne, a porody przebiegały bez komplikacji. Również fakt, że nie zaobserwowano przygnieceń przemawia za tym, aby nie jarzmić zwierząt i pozwolić im postępować zgodnie z instynktem.

Rysunki 1-4 do wglądu w papierowym wydaniu 'Trzody Chlewnej'

Wyniki badań | modelu spacerowego kojca porodowego dla maciory i prosi | t firmy | MardaR |

W celu analizy zapisu z kamery wideo opracowano kod liczbowy, któremu przypisano poszczególne rodzaje zachowania lochy.

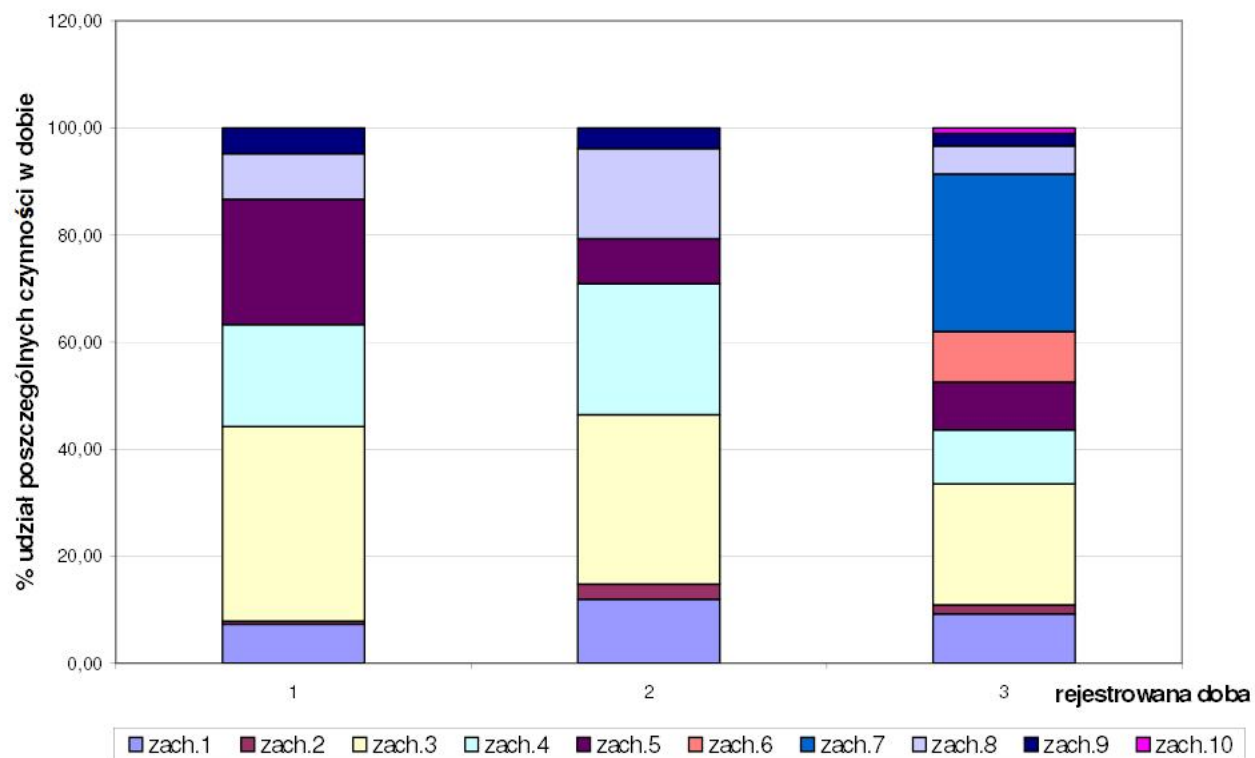
Tabela 1. Kod liczbowy zachowań lochy

Nr kodu	Zachowanie lochy
1	locha stoi
2	locha siedzi
3	locha leży na prawym boku
4	locha leży na brzuchu
5	locha leży na lewym boku
6	locha karmi na lewym boku
7	locha karmi na prawym boku
8	locha chodzi
9	pobieranie paszy
10	poród
kod z*	czynność wykonywana w miejscu do tego nie przeznaczonym

Tabela 2. Zestawienie średnich czasów zachowań 15 loch w kojcu spacerowym firmy MardaR

Nr kodu	I doba		II doba		III doba	
	Krotność występowania czynności	% udział czynności w dobie	Krotność występowania czynności	% udział czynności w dobie	Krotność występowania czynności	% udział czynności w dobie
1	61	8,13	92	12,27	62	8,27
2	4	0,53	22	2,93	9	1,20
3	276	36,80	257	34,27	182	24,27
4	142	18,93	188	25,07	60	8
5	188	25,07	43	5,73	61	8,13
6	0	0	0	0	71	9,47
7	0	0	0	0	244	32,53
8	60	8	127	16,93	33	4,40
9	19	2,53	21	2,80	19	2,53
10	0	0	0	0	7	1,20

Średnie czasy zachowań loch w spacerowym kojcu porodowym

Rys.5 Graficzne przedstawienie rozkładu poszczególnych czynności loch w obserwowanych dobach w modelu spacerowego kojca porodowego dla maciory i prosiąt firmy „MardaR”.